
Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва засобами цифрових технологій

Христина Петрівна Мельник

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Кам'янець-Подільський, Україна

ORCID 0009-0009-8167-9396

Анотація: У статті розкриваються ключові педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва (інтеграція цифрових технологій у навчальний процес, застосування особистісно-орієнтованого підходу, який передбачає врахування індивідуальних особливостей здобувачів, забезпечення практико-орієнтованого навчання; розглядаються чинники технічного прогресу, які посприяли створенню комп'ютерних програм MuseScore, Finale, Logic Pro та Ableton Live для роботи з музичним матеріалом, що полегшують процес опрацювання та аранжування, запису і редагування музичних композицій; виокремлюються принципи навчання з використанням мультимедійних технологій; аналізується розвиток інтернет-технологій та доступність хмарних сервісів, які сприяють розширенню дистанційного навчання, інтерактивних платформ та онлайн-курсів, що дозволить майбутнім учителям музичного мистецтва опановувати нові методи викладання.

Наголошено на важливості розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності, критичного мислення, креативності та готовності до використання цифрових інструментів у професійній діяльності. Розкрито, що ефективне формування професійної компетентності потребує гармонійного поєднання традиційних методик з інноваційними цифровими технологіями.

Розглядаються сучасні підходи до інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій у процес фахової підготовки, аналізуються принципи та методи, що сприяють розвитку професійних компетенцій. Особлива увага приділяється принципам інформатизації навчання, наочності, оптимального вибору засобів навчання, а також активізації музично-творчої діяльності здобувачів. Наводяться приклади використання цифрових технологій у навчальному процесі та визначається їх вплив на формування професійної компетентності майбутніх педагогів. Проводячи аналіз наукових публікацій та емпіричних досліджень, досліджується потужний потенціал інтерактивних цифрових технологій для їх використання у підготовці педагогів-музикантів у сучасних умовах.

Ключові слова: професійна компетентність, інформаційно-комунікаційні технології, учителі музичного мистецтва, цифрові технології, педагогічні умови.

1. Вступ

Цифровізація усіх сфер суспільного життя, зокрема освітньої галузі, визначає нові вимоги до професійної підготовки педагогічних кадрів, що, у свою чергу, зумовлює потребу в оновленні змісту, методів та засобів навчання. Тому в умовах стрімкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) особливої актуальності набуває проблема формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва, які мають бути не лише носіями мистецьких знань, а й активними користувачами сучасних цифрових інструментів у навчально-виховному процесі. А отже, розвиток технологій вимагає від педагогів-музикантів не лише володіння традиційними методами навчання, але й здатності інтегрувати цифрові інструменти в освітній процес.

У контексті трансформації мистецької освіти, що відбувається під впливом глобалізаційних процесів та переходу до інноваційної моделі навчання, вищі навчальні заклади стикаються з необхідністю забезпечення комплексного розвитку висококваліфікованих фахівців мистецької галузі, здатних до творчої діяльності в умовах цифрового середовища.

Відтак, система вищої мистецької освіти перебуває у процесі трансформації, що зумовлено глобалізацією освітнього простору та зміною педагогічних парадигм. Важливо виокремити, що підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва потребує оновлення підходів, спрямованих на гармонійне поєднання традиційної методики та цифрових інструментів, наприклад, використання цифрових технологій, зокрема мультимедійних ресурсів, інтерактивних платформ, програмного забезпечення для створення та опрацювання мистецького контенту.

2. Об'єкт і предмет дослідження

Об'єкт дослідження: процес формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва засобами цифрових технологій.

Предмет дослідження: педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва засобами цифрових технологій, їх вплив на професійну підготовку майбутніх учителів музичного мистецтва.

3. Ціль дослідження

Ціллю дослідження є визначення та обґрунтування педагогічних умов, які сприяють ефективному формуванню професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва засобами цифрових технологій, що передбачає аналіз сучасних підходів до інтеграції цифрових інструментів у освітній процес.

4. Аналіз основних досліджень і публікацій

Звернення до основних наукових досліджень дає змогу глибше осмислити теоретичні й методичні основи формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. Окреслимо сучасні наукові підходи до обраної тематики та розглянемо праці дослідників, які висвітлюють педагогічні умови та ефективні методи професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів.

Педагогічні умови і методи формування професійної компетентності розкрито у праці С. Ченьци (2024) [10], та розглядаються питання творчої компетентності як невід'ємної складової професійної майстерності педагогів. Сучасні підходи у мистецькій освіті представлено у роботі В. Коломієць, Н. Севастру, Г. Шевченко (2025) [5].

Серед інших авторів, які розглядали питання застосування цифрових технологій у мистецькій освіті, варто відзначити роботу Н. Колесник (2024) [4] у якій розглянуто інновації і перспективи, зокрема цифрові технології та штучний інтелект у освіті. А дидактичні умови використання ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологій) у процесі підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва розкрито у роботі О. Теплової та А. Новосад (2024) [9].

Технічний розвиток музичного мистецтва висвітлено у праці Т. Острецької та Д. Остецова (2024) [7], де аналізується сучасні тенденції розвитку музичних інформаційних технологій, вдосконалення яких стає ключовим чинником у розвитку музичної індустрії. Зокрема, зазначається, що інтеграція цифрових технологій дозволить майбутнім педагогам експериментувати з аранжуваннями, вдосконалювати слухові навички та застосовувати творчий підхід у навчанні.

Л. Гаврілова (2015) у статті «Принципи формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами мультимедійних технологій» [2] аналізує принципи інформатизації навчання, засобів навчання та інтеграції традиційних методик з інноваційними мультимедійними технологіями.

У дослідженні Т. Белінської, Н. Кравцової, К. Дабіжа, О. Плакидюк (2021) «Психолого-педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва засобами міждисциплінарної інтеграції» обґрунтовується значення міждисциплінарної інтеграції у формуванні професійних компетентностей та пропонуються підходи, такі як гуманістичний, інтегративний, діяльнісний та креативний [1].

Наукові дослідження сучасності зосереджуються на формуванні інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва, підкреслюючи необхідність розвитку цифрових навичок у процесі професійної підготовки [6].

5. Методи дослідження

У дослідженні використовувались такі методи, як: вивчення та аналіз літературних джерел та наукових публікацій, порівняльний аналіз методик використання цифрових технологій у музичній освіті, експериментальні дослідження щодо застосування мультимедійних інструментів та онлайн-платформ у педагогічному процесі, а також вивчення ефективності новітніх технологій у навчанні.

6. Результати дослідження

Використання цифрових технологій у музичному мистецтві стало можливим завдяки розвитку інформаційних технологій та глобальній цифровізації суспільства. Одним із ключових чинників є технічний прогрес, який привів до створення потужних комп'ютерних програм для роботи з музикою, таких як MuseScore, Finale, Logic Pro та Ableton Live та ін. Вони значно полегшують процес аранжування, запису та редагування музичних композицій. Окрім того, швидкий розвиток інтернет-технологій та доступність хмарних сервісів сприяли розширенню дистанційного навчання, інтерактивних платформ та онлайн-курсів, що дозволить майбутнім учителям музичного мистецтва опановувати нові методи викладання.

Професійним чинником є зміни в освітніх підходах, пов'язані з модернізацією навчальних програм та забезпеченням підготовки конкурентоспроможних інших фахівців. У зв'язку з цим цифрові технології активно впроваджуються у навчальний процес як засоби візуалізації, аналізу та оцінювання музичних творів. Також підвищена увага до інтеграції мультимедійного контенту та інструментів штучного інтелекту в освіту допоможе створити більш ефективне навчальне середовище, яке відповідає сучасним потребам здобувачів, та сприяють не лише збагаченню педагогічного досвіду, а й формуванню нового покоління музичних педагогів, які вільно володіють цифровими технологіями.

Формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва вимагає створення відповідних педагогічних умов, які забезпечують якісну підготовку фахівців. Тому інтеграція традиційних методик музичного навчання з інноваційними мультимедійними технологіями вимагає виокремлення таких ключових умов формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Однією з перших умов у сучасній освіті є інтеграція цифрових технологій у навчальний процес, що включає використання мультимедійних ресурсів, інтерактивних платформ та спеціалізованого програмного забезпечення для створення, аналізу та опрацювання музичних творів. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності, забезпечить здатність майбутніх педагогів ефективно використовувати цифрові ресурси у професійній діяльності, і розширить можливості викладання, а й забезпечить сучасні інструменти для професійного зростання.

Зокрема, використання мультимедійних засобів навчання забезпечує реалізацію принципу наочності, що полегшує засвоєння навчального матеріалу та активізує музично-творчу діяльність здобувачів [2]. Принцип наочності, реалізований засобами мультимедіа, передбачає використання візуальних та аудіальних матеріалів, які сприяють кращому засвоєнню навчального матеріалу. Мультимедійні технології дозволяють створювати інтерактивні навчальні матеріали, що підвищують мотивацію здобувачів та сприяють глибшому розумінню музичних творів. Окрім того, міждисциплінарна інтеграція, яка передбачає взаємопроникнення різних дисциплін, створює позитивні умови для формування професійних компетентностей та сприяє розвитку професійної культури майбутніх учителів музичного мистецтва.

Важливим є принцип інформатизації навчання, який спрямований на підвищення якості освіти через використання новітніх ІКТ. Цей принцип набуває особливої значущості в умовах стрімкої інформатизації освітнього процесу, що стає визначальним у розвитку освіти в інформаційному суспільстві [9].

Також активно використовується принцип оптимального вибору засобів, де навчання полягає у раціональному доборі технологічних інструментів, які найбільш ефективно сприяють досягненню навчальних цілей, що вимагає від викладача глибокого розуміння можливостей різних цифрових ресурсів та їх відповідності конкретним педагогічним завданням.

Другою важливою умовою є застосування особистісно-орієнтованого підходу, який передбачає врахування індивідуальних особливостей здобувачів, їхніх талантів, рівня підготовки та особистих навчальних потреб. Викладачі можуть використовувати методи активного навчання, такі як проєктна діяльність, моделювання педагогічних ситуацій, робота у малих групах та практичне застосування отриманих знань. Особливе значення має розвиток критичного мислення, самостійності та рефлексії майбутніх учителів музичного мистецтва, що сприяє їх професійній самореалізації та адаптації до сучасних викликів освітнього процесу.

Третя педагогічна умова пов'язана із забезпеченням практико-орієнтованого навчання. Майбутні вчителі мають можливість отримати знання в реальних умовах педагогічної діяльності, що досягається шляхом проходження педагогічної практики у закладах загальної середньої освіти, участі у творчих конкурсах, фестивалях, організації майстер-класів та інших заходів, які дозволяють здобувачам розвивати власні професійні навички. Важливо також формувати навички роботи в команді, педагогічного менеджменту, що забезпечує ефективну підготовку до роботи в сучасному освітньому середовищі.

Аналіз педагогічних практик свідчить про те, що успішне формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва можливе за умови:

- інтеграції мультимедійних засобів у навчальний процес. Використання відеоуроків, інтерактивних нотних редакторів та мобільних додатків дозволить здобувачам поглиблювати свої знання в зручному форматі. Наприклад, застосування Musescore підвищує якість освоєння нотної грамоти та гармонічного аналізу музичних творів;
- застосування цифрових аудіо- та відеоредакторів, таких як віртуальні студії звукозапису FL Studio, Cubase, Ableton Live та ін., що допомагають розвивати навички роботи з аранжуванням, мікшуванням та мастерингом музичних творів, та сприяє вдосконаленню їхнього музично-педагогічного репертуару;
- організації дистанційного та змішаного навчання, за допомогою сучасних освітніх платформ, таких як Moodle, Google Classroom та ін., що дозволяють оптимізувати навчальний процес, забезпечуючи доступ до навчальних матеріалів у будь-який час. Наприклад, використання Google Classroom сприяє підвищенню рівня самостійної роботи здобувачів і розвитку їхньої академічної відповідальності;
- формування цифрової грамотності педагогів-музикантів, володіння навичками використання цифрових інструментів не лише для виконання творчих завдань, але й для ефективного планування та реалізації освітніх програм.

Формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва потребує комплексного підходу, що завдяки використанню цифрових технологій, особистісно-орієнтоване навчання та практико-орієнтовану підготовку. Інтеграція мультимедійних ресурсів, активні методи навчання та реальна педагогічна практика сприяють розвитку творчих і професійних навичок здобувачів, забезпечуючи їхню готовність до сучасних викликів освіти.

7. Перспективи подальшого розвитку досліджень

Подальше вивчення ефективності інтеграції цифрових технологій у навчальні програми для підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, розробка нових підходів до міждисциплінарної інтеграції цифрових інструментів у освітній процес, а також дослідження впливу цифрових технологій на творчі здібності студентів та розвиток їх інноваційних навичок у сфері музичної педагогіки.

8. Висновки

Отже, формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва засобами цифрових технологій є комплексним процесом, який вимагає врахування низки педагогічних умов, таких як інтеграція цифрових технологій у навчальний процес, застосування особистісно-орієнтованого підходу та забезпечення практико-орієнтованого навчання. Зазначимо, що інтеграція цифрових інструментів у освітній процес, поєднання традиційних методик з інноваційними технологіями, міждисциплінарна інтеграція та розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності є ключовими аспектами, які сприяють підготовці висококваліфікованих фахівців у галузі музичної освіти. Подальші дослідження у цій сфері можуть бути спрямовані на розробку конкретних методичних рекомендацій щодо впровадження цифрових технологій у підготовку майбутніх учителів музичного мистецтва.

Результати дослідження підтверджують необхідність активного використання цифрових технологій у підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва.

Список літератури:

- 1) Белінська Т. В., Кравцова Н. Є., Дабіжа К. Л., Плакидюк О. Ю. (2021). Психолого-педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва засобами міждисциплінарної інтеграції. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. С. 26-29.
- 2) Гаврілова Л. Г. (2015). Принципи формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами мультимедійних технологій. Інформаційні технології і засоби навчання. Том 46. №2. С. 45-55.
- 3) Жорняк Б., Томашівська М. (2018). Педагогічні засади та принципи формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами українського народного музичного мистецтва. Педагогіка. Актуальні питання гуманітарних наук. Випуск 21, том 1. С. 134-138.
- 4) Колесник Н. (2024). Цифрові технології та штучний інтелект у дизайні й освіті: інновації та перспективи. Design, Visual Art & Creativity: Modern Trends and Technologies. № 2. С. 14-17.
- 5) Коломієць В. А., Савастру Н. І., Шевченко Г. В. (2025). Мистецька освіта як інструмент розвитку творчого потенціалу: сучасні підходи. Педагогічна Академія: наукові записки, № (14). URL: <https://pedagogical-academy.com/index.php/journal/article/view/606/493>
- 6) Мартинюк А. (2022) Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні

аспекти. Випуск 1(17). ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». Слов'янськ. С. 192-200. DOI: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.17.2022.259987>

7) Острецова Т., Острецов Д. (2024). Синергія мистецтва і техніки: вектори розвитку музичних інформаційних технологій. Open educational e-environment of modern University. No 16. С. 106-119.

8) Созінова В. (2022). Поняття та структура професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. Мистецтвознавство. Актуальні питання гуманітарних наук. Випуск 49, том 2. С. 34-39.

9) Теплова О., Новосад А. (2024) Дидактичні умови використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. Молодь і ринок. №1 (221). С. 132-136.

10) Ченьци С. (2024). Педагогічні умови і методи формування творчої компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. Актуальні проблеми мистецької педагогіки. Південноукраїнські мистецькі студії. №3 (6). С. 46-51.

11) Яловський П. М. (2019). До проблеми формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва: сучасний стан. Теорія і методика професійної освіти. Збірник наукових праць «Педагогічні науки». № 86. С. 391-394.

12) Artemenko A. (2021). Pedagogical and Psychological Science and Education: Transformation and Development Vectors: Collective Monograph. Riga, Latvia: Baltija Publishing.

13) Azhari B., Fajri I. (2021). Distance learning during the COVID-19 pandemic: School closure in Indonesia. International Journal of Mathematical Education in Science and Technology, 53(7), 1934-1954. DOI: <https://doi.org/10.1080/0020739X.2021.1875072>

14) Budianska V. A. (2025). Development of professional competence of the head of a general secondary education institution in the context of digitalisation of the educational environment. Інноваційна педагогіка: науковий журнал. Одеса, Видавничий дім «Гельветика. Вип. 79. Т. 1. С. 147-153.

15) Stevens C. (2024). Teachers and teaching: pedagogy, digital skills and professional development. Open Learning: The Journal of Open, Distance and e-Learning, 40(1), 1-3. DOI: <https://doi.org/10.1080/02680513.2024.2436665>

Pedagogical conditions of forming professional competence of future teachers of music art using digital technologies

Khrystyna Melnyk

Ivan Ogienko Kamyanets-Podilskyi National University

Kamyanets-Podilskyi, Ukraine

ORCID 0009-0009-8167-9396

Abstract: The article reveals the key pedagogical conditions for the formation of professional competence of future teachers of music (integration of digital technologies into the educational process, application of a personality-oriented approach, which involves taking into account the individual characteristics of applicants, ensuring practice-oriented learning; considers the factors of technical progress that contributed to the creation of computer programs MuseScore, Finale, Logic Pro and Ableton Live for working with musical material, which facilitate the process of processing and arranging, recording and editing musical compositions; identifies the principles of learning using multimedia technologies; analyzes the development of Internet technologies and the availability of cloud services that contribute to the expansion of distance learning, interactive platforms and online courses, which will allow future teachers of music to master new teaching methods. The importance of developing information and communication competence, critical thinking, creativity and readiness to use digital tools in professional activities is emphasized. It is revealed that the effective formation

of professional competence requires harmonious combination of traditional methods with innovative digital technologies.

Modern approaches to the integration of information and communication technologies into the process of professional training are considered, principles and methods that contribute to the development of professional competencies are analyzed. Special attention is paid to the principles of informatization of training, clarity, optimal choice of teaching aids, as well as activation of musical and creative activity of applicants. Examples of the use of digital technologies in the educational process are given and their impact on the formation of professional competence of future teachers is determined. By analyzing scientific publications and empirical studies, the powerful potential of interactive digital technologies for their use in the training of teacher-musicians in modern conditions is investigated.

Keywords: professional competence, information and communication technologies, teachers of musical art, digital technologies, pedagogical conditions.
